

**W POSZUKIWANIU
SKUTECZNYCH
REAKCJI
NA PRZESTĘPCZOŚĆ**

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości —————

Beata Czarnecka-Działuk

Katarzyna Drapała

Paweł Ostaszewski

Anna Więcek-Durańska

Dobrochna Wójcik

W POSZUKIWANIU SKUTECZNYCH REAKCJI NA PRZESTĘPCZOŚĆ

**Programy
korekcyjno-edukacyjne**

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2017

Recenzent: prof. dr hab. Krystyna Ostrowska

Redakcja i korekta: Dorota Kassjanowicz

Projekt okładki: Katarzyna Juras

Zdjęcie na okładce: Leo Lintang / Fotolia.com

Copyright © 2017 by Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Copyright © 2017 by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa

ISBN 978-83-7383-890-1

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Wiślana 8 (róg Browarnej), 00-317 Warszawa
tel./fax 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (Stanisław Beczek)

Druk i oprawa: MCP, Marki

Spis treści

Wprowadzenie	9
------------------------	---

Katarzyna Drapała, Anna Więcek-Durańska, Dobrochna Wójcik

Część I. Programy korekcyjno-edukacyjne w zakładach karnych

Rozdział 1

Programy dla sprawców przestępstw o charakterze agresji i przemocy domowej . . . . .

1.1. Definicje agresji i przemocy	15
1.2. Program Trening Zastępowania Agresji (ART)	19
1.2.1. Podstawy teoretyczne programu Trening Zastępowania Agresji (ART)	20
1.2.2. Założenia i charakterystyka Treningu Zastępowania Agresji (ART) . .	25
1.2.3. Rozpowszechnienie Treningu Zastępowania Agresji (ART)	39
1.2.4. Wyniki badań efektywności stosowania Treningu Zastępowania Agresji (ART)	40
1.2.5. Upowszechnianie i implementacja Treningu Zastępowania Agresji (ART) w Polsce	44
1.3. Rozwój programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie	49
1.3.1. Podstawy teoretyczne oraz powstanie i charakterystyka programu Duluth	51
1.3.2. Założenia i charakterystyka programu Duluth	54
1.3.3. Krytyka programu Duluth.	61
1.3.4. Implementacja i upowszechnienie programu Duluth w Polsce	62
1.3.5. Program Duluth w zakładach karnych	63
1.3.6. Wyniki badań efektywności stosowania programu Duluth	65

Rozdział 2

Założenia, ograniczenia, procedury organizacyjne podjętych własnych badań ewaluacyjnych . . . . .

2.1. Problemy teoretyczne badań ewaluacyjnych	68
2.2. Problemy związane z ewaluacją programów korekcyjno-edukacyjnych	73
2.3. Metodologia badań ewaluacyjnych programów ART i Duluth	75
2.3.1. Przygotowanie badań empirycznych, obowiązki uczestniczących instytucji	76
2.3.2. Organizacja badań	77
2.3.3. Zastosowane metody i narzędzia badawcze	81
2.4. Charakterystyka skazanych biorących udział w badaniu ewaluacyjnym	82
2.4.1. Przestępczość skazanych z grupy eksperymentalnej i kontrolnej Treningu Zastępowania Agresji (ART)	82
2.4.2. Przestępczość skazanych z grupy eksperymentalnej i kontrolnej programu Duluth	90

Rozdział 3

Efektywność programu ART w świetle przeprowadzonej ewaluacji	98
3.1. Charakterystyka grup ART	98
3.2. Efekty oddziaływań korekcyjnych	105
3.2.1. Analiza i ocena treningu umiejętności społecznych ART	105
3.2.2. Analiza raportów kontroli złości	114
3.2.3. Analiza raportów wnioskowania moralnego	125
3.2.4. Analiza kar dyscyplinarnych zastosowanych wobec skazanych uczestniczących w programie ART w trakcie ich pobytu w zakładach karnych	137
3.3. Podsumowanie ewaluacji Treningu Zastępowania Agresji (ART)	139
3.4. Wnioski	149

Rozdział 4

Efektywność programu Duluth w świetle przeprowadzonej ewaluacji . .	150
4.1. Charakterystyka grup Duluth	150
4.2. Przebieg programu Duluth	151
4.2.1. Analiza Kwestionariusza Historii Przemocy	154
4.2.2. Analiza Planu Bezpieczeństwa	163
4.2.3. Analiza przemocy według Kwestionariusza Kontrolowania	181
4.2.4. Analiza Planu Zmiany	189
4.2.5. Analiza oceny uczestników przez trenerów	194
4.2.6. Podsumowanie ewaluacji programu Duluth i wnioski z badań	201

Część II. Programy korekcyjno-edukacyjne w warunkach wolnościowych**Rozdział 5**

Paweł Ostaszewski

Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie w świetle wyników badania ankietowego	211
5.1. Podstawy organizacyjne i prawne realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie	211
5.2. Metodologia badania ankietowego realizatorów programów korekcyjno- -edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie	220
5.3. Wyniki badania	221
5.3.1. Placówki	221
5.3.2. Realizowane programy	223
5.3.3. Uczestnicy	231
5.3.4. Prowadzący	233
5.3.5. Monitoring i ewaluacja	237
5.3.6. Efektywność	240
5.4. Podsumowanie badania ankietowego	246
5.5. Aneks	248

Rozdział 6

Beata Czarnecka-Działuk, Katarzyna Drapała, Dobrochna Wójcik

Orzekanie i wykonywanie obowiązku probacyjnego uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców

znęcania się (art. 207 k.k.)	258
6.1. Uwarunkowania prawne stosowania obowiązku probacyjnego uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych w sprawach o znęcanie się	258
6.2. Metodologia badań	267
6.3. Dane statystyczne dotyczące orzekania programów korekcyjno-edukacyjnych	268
6.4. Praktyka orzekania i wykonywania obowiązku probacyjnego w postaci uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych	269
6.4.1. Analiza postępowania w sprawach karnych	269
6.4.2. Formy przemocy	276
6.4.3. Charakterystyka sprawców przemocy	281
6.4.4. Informacje o osobach pokrzywdzonych	286
6.5. Wykonywanie przez sprawców przemocy nałożonego przez sąd obowiązku probacyjnego uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych	288
6.5.1. Podmioty organizujące oddziaływania korekcyjno-edukacyjne.	289
6.5.2. Określenie programu i czasu jego realizacji przez sąd	294
6.5.3. Uczestniczenie w programie a jego ukończenie	297
6.5.4. Informacja o rodzajach programów	299
6.5.5. Nadzór i kontrola nad realizacją oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.	300
6.5.6. Nietypowe przypadki realizacji oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.	301
6.5.7. Wnioski do sądu składane przez kuratora	302
6.5.8. Monitorowanie realizacji przez skazanych programów korekcyjno-edukacyjnych oraz efektów ich oddziaływania	303
6.6. Podsumowanie badania aktowego	304
6.7. Opisy przypadków	308

Rozdział 7

Anna Więcek-Durańska

Orzekanie oraz wykonywanie obowiązku probacyjnego w postaci uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych wobec skazanych z art. 178a k.k. (na podstawie art. 72 § 1, pkt 6b k.k.) . . . . .

7.1. Rozwiązania prawne dotyczące prowadzenia pojazdu mechanicznego pod wpływem środków psychoaktywnych	315
7.1.1. Problem zażywania środków psychoaktywnych w kontekście przestępczości drogowej	315
7.1.2. Przepisy prawa dotyczące prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego	319

7.1.3. Statystyczny obraz skazań z art. 178a k.k. i orzecznictwo w tym zakresie	322
7.2. Metodologia badania własnego	325
7.3. Wyniki analizy empirycznej	325
7.3.1. Charakterystyka badanych grup	326
7.3.2. Charakterystyka popełnionego czynu	328
7.3.3. Charakterystyka spraw.	331
7.3.4. Postępowanie wykonawcze	335
7.4. Podsumowanie badania aktowego	339

Zakończenie

„Pomoc sprawcy przemocy to pomoc jego ofierze”	341
--	-----

Conclusion

“To help the perpetrator of violence is to help his victim”	345
---	-----

Indeks nazwisk	349
--------------------------	-----